

KATHEDRALEN BOUWERS

‘Samen willen we op zoek naar nieuwe perspectieven voor de samenleving en daar ook vorm aan geven. De middeleeuwse kathedraalbouwers vormen onze inspiratiebron. We willen nieuwe kathedralen bouwen. Maatschappelijke kathedralen voor het samenleven van morgen. Niet met mortel en cement, maar met de kennis van elkaar en met toepassing van nieuwe innovaties.’

Kathedralen- bouwerslezing

Ilja Leonard Pfeijffer

Zeshonderdveertig jaar en zeventwintig dagen geleden werd er op een plek die hemelsbreed 748 kilometer hiervandaan ligt een beslissing genomen. Het was zaterdag 12 mei van het jaar 1386, de dag van Sint Pancras. Op die dag besloot aartsbisschop Antonio da Saluzzo van Milaan tot de bouw van een kathedraal in zijn stad. Men begon terstond met het uitgraven van de fundamenteën. Constantinopel viel, de boekdrukkunst werd uitgevonden, Amerika werd ontdekt en al die tijd werden steenblokken uitgehakt, op maat gezaagd en getransporteerd en al die tijd mengden de bouwvakkers mortel en specie. De Reformatie begon, het Azteekse rijk werd veroverd, Galileo Galilei veranderde het heelal en onverstoort werd het kalk geblust, terwijl pinakels werden vervaardigd en kapitelen werden gebeeldhouwd. Isaac Newton ontdekte de zwaartekracht, de Verenigde Staten van Amerika werden geboren, de Franse Revolutie brak uit en al die tijd kraakten de hijskranen en katrollen. Op zondag 26 mei van het jaar 1805 liet Napoleon Bonaparte zich in de zojuist voltooide kathedraal van Milaan met de IJzeren Kroon tot koning van Italië kronen. De bouw had 419 jaar en twee weken geduurd.

Hoewel de Duomo van Milaan zich in luister en roem uitaard niet kan meten met de Sint-Janskathedraal van Den Bosch, die vandaag het suggestieve en inspirerende decor vormt voor deze vierde Kathedralenbouwersbijeenkomst, heb ik ervoor gekozen om mijn lezing 748 kilometer hiervandaan te laten beginnen, omdat de bouwgeschiedenis van de Milanese kathedraal is gaan gelden als een schoolvoorbeeld van een bepaald type langetermijnplanning dat heden ten dage zeldzaam is geworden. In het Italiaans is het een spreekwoordelijke uitdrukking geworden, 'come la fabbrica del Duomo', die verwijst naar werkzaamheden die bovengemiddeld uithoudingsvermogen vergen.

Als we nu in gedachten terugkeren naar zaterdag 12 mei 1386, is het voor ons met onze huidige mentaliteit niet te begrijpen dat er op die dag werd besloten tot een bouwproject dat met zekerheid niet in voltooide staat zou worden aanschouwd door de generatie die het besluit

nam, noch door haar kinderen of haar kleinkinderen. Voor ons is het onvoorstelbaar dat er groen licht werd gegeven voor zo'n groot bouwproject zonder raming, zonder financiële planning, zonder kosten-batenanalyse, zonder cashflowprognose, zonder exploitatieberekening, zonder capaciteitsplanning of fasenplan en zonder prestatie-indicatoren, auditprocedures of rapportagestructuur. Wij zouden zo iets nooit doen. Geen haar op onze hoofden die ook maar zou overwegen om aan iets te beginnen wat ons niet op korte termijn enige vorm van winst of baten oplevert. Daarom bouwen wij geen kathedralen meer. De Sagrada Familia is de laatste, die we na 144 jaar nog steeds moeten afbouwen, hoewel God in de tussentijd is gestorven, en wanneer die is voltooid, is het definitief gedaan. Dat wij niet meer bereid noch in staat zijn om verder vooruit te kijken dan onze eigen generatie, dat wij denken in termen van kortlopende investeringen en rendement en dat wij dromen en dwaas idealisme hebben getemd met kostenramingen en haalbaarheidsstudies, noemen wij vooruitgang.

Misschien mag ik u vragen om een kort moment te denken aan de zeven wereldwonderen, om u vervolgens alle kathedralen van de wereld voor te stellen en om tenslotte een mentaal lijstje te maken van uw favoriete, iconische bouwwerken, van het Pantheon tot de Chinese Muur, van het Colosseum tot het Alhambra, van de Notre-Dame de Paris tot de Taj Mahal, van het Paleis van Versailles tot de Eiffeltoren. Wellicht wilt u zo vriendelijk zijn dat u mij toestaat om u vervolgens het volgende te vragen: welk gebouw dat in onze tijd door onze generatie is of wordt gebouwd zal de tand des tijds doorstaan en tot in de verre toekomst ademloze bewondering afdwingen bij verbijsterde bezoekers? Moet ik een veelbetekenende stilte laten vallen? Waar denkt u aan, aan de Groene Harttunnel van de HSL-Zuid tussen Leiderdorp en Hazerswoude-Dorp, de verbreding van de A4 bij het Ringvaartaquaduct of het Google hyperscale-datacenter in Eemshaven? Ik zal u het antwoord geven. Met die laatste gedachte was u warm. Het monument van onze generatie is internet. Wij bouwen een virtuele kathedraal, die zo fragiel en vluchtig is als de elektronen waaruit zij is opgebouwd. Wij bouwen een per minuut uitdijend en veranderend monument voor onze eigen kortstondigheid, een heilgdom waarin we onze authenticiteit, aandacht, concentratie en kritische vermogens offeren op het altaar van de afleiding en een wereldomvattende speeltuin waar polarisatie, misleiding, complotisme en haat een verdienmodel vormen.

En hiermee zijn de contouren van mijn lezing van vandaag geschetst. Wat naar mijn oordeel vandaag op deze plek dringend aan de orde dient te komen, is onze bijziendheid, die ons verhindert om de dag van overmorgen te ontwaren achter de dag van morgen en die ons desondanks met trots vervult, omdat wij haar verwarren met realisme. Onze analyse van deze collectieve handicap, die met de dag verergert, moet noodzakelijkerwijs stilstaan bij de dynamiek die nieuwe communicatietechnologieën hebben teweeggebracht, want beide fenomenen zijn innig met elkaar verweven, op dezelfde manier waarop koorts en ziekte innig met elkaar verweven zijn. En in een poging om te voorkomen dat wij slachtoffers worden van dezelfde kortzichtigheid die het onderwerp vormt van onze overwegingen, zou ik u willen vragen om mij te volgen naar een punt in de verte van waaruit wij onszelf het voordeel van het overzicht kunnen gunnen. Soms ziet men scherper van een afstand. Myopie zit tussen de oren. Daarom maken wij thans een tijdreis. We verplaatsen ons even veel jaren en dagen in de toekomst als de bouw van de Duomo van Milaan heeft geduurd en we proberen ons er een voorstelling van te maken hoe de historici in die tijd, over 419 jaar en twee weken, zullen terugkijken op deze periode, waarin wij nu leven.

Historici die te zijner tijd studie maken van ons tijdsgewricht, dat zij 'Het Late Kapitalisme' noemen,

hebben om te beginnen te kampen met het probleem van een gebrek aan primaire bronnen. Zij hebben weten te reconstrueren dat de mensen uit het late kapitalisme ontzaglijke hoeveelheden informatie produceerden, maar slechts een minieme fractie daarvan hebben zij toevertrouwd aan duurzame dragers zoals marmer, graniet, brons, perkament of papier. Alle archieven uit die tijd, die een schat aan relevante informatie zouden hebben kunnen bieden, werden in elektronische vorm opgeslagen en zijn derhalve uiteraard verloren gegaan. Hetzelfde geldt voor correspondentie, voor portretten en ander beeldmateriaal, voor alle vormen van administratie en zelfs voor wetenschappelijke publicaties. Deze handicap maakt de historische studie van het desbetreffende tijdvak, dat cruciaal was, omdat het de opmaat vormde voor de daaropvolgende catastrofes, complexer en uitdagender dan de studie van eerdere perioden, zoals de Oudheid, de Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd, waaruit aanzienlijk meer bronmateriaal is overgeleverd.

Maar er zijn ook andere, fundamentele oorzaken voor het feit dat historici zich bij de studie van deze specifieke periode voor grote raadsels zien gesteld. Een van de meest bizarre ontwikkelingen in die tijd was uiteraard de dramatische teloorgang van de Verenigde Staten van Amerika, zoals dat land toen werd genoemd, dat zichzelf tot die tijd als een mondiale grootmacht mocht beschouwen, ten gevolge van het feit dat het volk van Amerika een geestelijk gehandicapte narcist als koning had gekozen, die als een succesvol zakenman werd beschouwd hoewel al zijn ondernemingen waren uitgelopen op faillissement, die een misdadiger was en die onafhankelijke rechtsspraak definieerde als rechtsspraak die hem voor eeuwig vrijspak en zijn vijanden veroordeelde, die poseerde als een sterke leider en door geen enkele leider ter wereld serieus werd genomen, die in slaap viel tijdens beraad van zijn oorlogskabinet, die fact-checkers verbood omdat hijzelf dagelijks andere waarheden dicteerde, die getrouwd was met een immigrante en iedereen die er uitzag als een immigrant zonder proces deporteerde, die verkiezingen alleen erkende als hij won, die zichzelf als een uiterst stabiel genie beschouwde op grond het feit dat hij als enige koning in de geschiedenis was onderworpen aan een cognitieve test, die een provincie van Denemarken wilde veroveren, die hij IJsland noemde, omdat Noorwegen hem de Nobelprijs voor de vrede had ontzegd, die een Vredesraad oprichtte omdat de roltrap van de Verenigde Naties vastliep, en die op petjes, bijbels en alle gebouwen van het land zijn naam liet zetten. Hij was een onwaarschijnlijke kruising van koning Midas, die zo dom was dat hij ezelsoren had en die alles wat hij aanraakte veranderde in klatergoud, en koning Kroisos, die van het orakel in Delphi te horen kreeg dat hij een groot rijk te gronde zou richten als hij Perzië aanviel en die vervolgens Perzië aanviel omdat hij het orakel verkeerd begrepen had.

Historici hebben er grote moeite mee om rationeel te verklaren hoe het in hemelsnaam mogelijk was dat zo iemand aan de macht kwam. Er doen grofweg drie hypothesen de ronde. De eerste is dat het historisch gezien kan worden vastgesteld dat Amerikanen een dom volk waren. Deze hypothese geldt inmiddels als onomstreden. De tweede verklaring is dat deze humorloze clown de onwaarschijnlijke stroman was van het grootkapitaal en dat zijn dagelijkse grillen en blunders de aandacht afleidde van de schaamteloze zelfverrijking van een bepaalde zakelijke elite. Hoewel het moeilijk voor te stellen is, weten historici uit verschillende bronnen dat er in die periode van de geschiedenis daadwerkelijk sprake was van zogenaamde topmannen, die in één seconde meer verdienden dan een van hun werknemers in een maand, die zoveel vermogen hadden dat zij alle honger ter wereld voor twaalf en een half jaar zouden hebben kunnen lenigen, als zij dat hadden gewild, en die in plaats daarvan ruimtereisjes maakten. Hoe onwaarschijnlijk dat ook klinkt, mogen we niet uitsluiten dat deze immoreel rijke mannen nog rijker wilden worden en dat zij een ijdele kleuter op de troon hadden gezet om hun streven te faciliteren en te maskeren. De derde hypothese is dat de eerste verklaring de tweede niet uitsluit.

Het historisch onderzoek naar deze ontwikkelingen vindt aansluiting bij een andere, verwante vraagstelling. Er bestaat namelijk bewijs voor de stelling dat de Amerikanen al decennia eerder waren begonnen met doelbewuste pogingen om hun domheid te exporteren naar de rest van de wereld. Er was zelfs een speciale fabriek voor opgericht, die Hollywood werd genoemd. Er zijn geleerden die in dit verband ook wijzen op het bestaan van muziekamusement, maar dit is uiteraard een hachelijk terrein vanwege het ontbreken van enige betrouwbare bron, want waar muziek uit eerdere perioden genoteerd en uitgegeven werd, was alle muziek uit de periode van het Late Kapitalisme digitaal en dientengevolge is deze geheel en al verloren gegaan. Over de vaststelling dat de Amerikaanse entertainmentindustrie weinig bevorderlijk was voor de intelligentie van het menselijke ras, bestaat in ieder geval weinig discussie.

Maar waarschijnlijk was er nog meer aan de hand. Een overtuigende historische reconstructie laat zien dat de nieuwe digitale technologie via een diabolische drietrapraket doelbewust werd ingezet ter bevordering van de collectieve domheid. Eerst werd kennis schijnbaar overbodig gemaakt door de introductie van het internet en een zoekmachine die Google heette en die iedere nitwit de illusie gaf dat hij binnen luttele seconden alles te weten kon komen wat er te weten viel. Met het verdwijnen van het respect voor kennis verdween ook het respect voor mensen die verstand hadden van kennis. De culturele en wetenschappelijke elite werd gedemoniseerd. Op een

gegeven moment was het zo ver gekomen dat je bij wijze van spreken nog beter kon zeggen dat je pedofiel was dan dat je toegaf tot de elite te behoren. De tweede stap was de introductie van de zogenaamde sociale media, die gebeurtenissen degradeerden tot interpretaties en feiten tot meningen, die het menselijke vermogen tot discussiëren afbraken door de waarheid te ondergraven en iedereen een megafoon in handen te geven en die de samenleving met behulp van algoritmen doelbewust fragmenteerden en polariseerden. De derde en laatste stap was de introductie van kunstmatige intelligentie, die de mensen hun creativiteit en hun kritische vermogens ontnam. Na de kennis en de feiten werd het denken als zodanig uitbesteed, overbodig gemaakt en afgeschaft. Deze ontwikkeling was geen natuurverschijnsel. Er was sprake van malicieuze opzet. De export van domheid was een verdienmodel, waarmee de eerder genoemde topmannen onvoorstelbaar rijk werden, en de ondergraving van de menselijke intelligentie vormde een solide machtsbasis voor politici met auctoriele ambities, die een verbond aangingen met de topmannen.

De mensen van het Late Kapitalisme hadden meer informatie tot hun beschikking dan enige beschaving ooit eerder in de geschiedenis, maar zij gebruikten die infrastructuur voornamelijk om ruzie te maken met vreemden in kleine rechthoekige tekstvelden die het eigendom waren van miljardairs die hadden ontdekt dat zij geld konden verdienen aan menselijke ijdelheid, verdeeldheid en emotionele instabiliteit.

Het kenmerk van deze historische periode dat het meest in het oog springt en dat tegelijkertijd het moeilijkst te bevatten is voor de historici, is de alles overheersende zelfzucht. De samenleving werd tot op het niveau van individuele burgers geïndoctrineerd door de dogma's van het funeste kapitalistische model dat werd gehanteerd bij de bedrijfsvoering van multinationals. Waarden die niet in geld konden worden uitgedrukt, werden als waardeloos beschouwd. Iedereen was ondernemer van zichzelf geworden en iedereen was daarmee bij voortduring in een moordende concurrentiestrijd verwickeld met iedereen om aandacht, aanzien en profijt. Er werd gezegd dat succes een keuze was, hetgeen impliceerde dat iemand zijn eigen falen uitsluitend en alleen aan zichzelf te wijten had. Zo iemand verdiende geen mededogen.

De zogenaamd democratische politiek hield zich niet langer bezig met het collectieve belang. De politieke arena was een strijdperk geworden waarin belangenbehartigers en pressiegroepen uit waren op korte-termijnoverwinningen voor hun eigen achterban. Dit had absurde consequenties. Eenvoudige kwesties, die helemaal geen kwesties zouden hebben moeten zijn, zoals de noodzakelijke reductie van de veestapel en de organisatie van fatsoenlijke opvang

van vluchtelingen, werden decennialang gegijzeld door vruchteloze polemiek die louter was ingegeven door de onwil om de status van belangenbehartiger te verliezen door tegemoet te komen aan het landsbelang. Men liet de economische ongelijkheid uit te hand lopen, zelfs toen deze proporties begon aan te nemen die niet langer houdbaar waren, omdat sommige politici de cynische overmoed aan de dag legden om op te komen voor hen die van die ongelijkheid profiteerden. In verschillende landen, waaronder de Verenigde Staten en Nederland, haalde de regering geld weg bij de armen en de zieken om de rijken een belastingvoordeel te gunnen. Politici die deze onrechtvaardigheid voorstonden, hadden het zelfs voor elkaar gekregen dat rechtvaardigheid als een scheldwoord werd beschouwd en dat de politici van de rechtvaardigheid de schuld in de schoenen geschoven kregen van alle problemen en van alles wat misging.

De kapitalistische dogma's hadden op alle terreinen bizarre gevolgen. Het succes van een land werd gemeten in termen van een Bruto Nationaal Product, dat floreerde dankzij olie, oorlog, kanker, alcoholisme, gokverslaving en crises in de mentale gezondheid. Op een gegeven moment werd het land dat Griekenland heette aan de rand van de afgrond gebracht door speculanten en in plaats van beurspeculatie te verbieden gaf men de schuld aan Griekenland. Overal ter wereld werd de basale levensbehoefte van een huis dermate onbetaalbaar gemaakt, dan mensen het zich uitsluitend nog konden veroorloven voor een schuld die met levenslange slavenarbeid moest worden afgelost. Mensen die hun eigen energie opwekten en een deel daarvan afstonden aan hun medemensen, werden beboet, ondanks de energiecrisis, omdat het energiebedrijf anders niet genoeg winst zou maken. Overal ter wereld stierven kinderen van de honger en overal ter wereld werden kinderen vermoord en hoewel men de mogelijkheid had om dat te stoppen, deed men niets. Het Late Kapitalisme is een fascinerend tijdperk voor historici om te onderzoeken, maar dit neemt niet weg dat het onderzoek de onderzoekers dikwijls vervult van ongelooft en walging.

De rampzaligste paradox van dit tijdperk was het goed gedocumenteerde feit dat men er destijds wel degelijk van doordrongen was dat de wereld afstevende op een klimaatramp zonder weerga, die door mensen werd veroorzaakt, en dat er tegelijkertijd geen enkele poging werd ondernomen om deze catastrofe te voorkomen of zoveel mogelijk te mitigeren toen dit nog mogelijk was. Men kende de oorzaken en de mechanismen. Men wist precies wat er gedaan moest worden om de planeet leefbaar te houden. Maar men deed het niet. Men gaf er willens en wetens de voorkeur aan om de leefbaarheid van de aarde en het leven van alle toekomstige generaties op te offeren aan winstbejag op de korte termijn. En om de

winst veilig te stellen werden er actief complottheorieën verspreid die twijfel zaaiden over de catastrofale waarheid. De mensen in het tijdperk van het Late Kapitalisme waren de enige levende wezens die ooit daadwerkelijk in een discussie verzeild zijn geraakt over de vraag of zij de omstandigheden moesten laten voortbestaan die cruciaal waren voor hun eigen voortbestaan.

Een kwestie die historici bezighoudt, is de vraag of dit rampzalige onvermogen recht wordt gedaan door het te beschrijven als kortzichtigheid. Het was namelijk geen oogziekte, maar een uiterst bewuste keuze. Andere historici trachten deze conclusie te nuanceren door erop te wijzen dat dit verregaande egoïsme een mentaliteit betrof die door de politiek en door de sociale media werd opgedrongen. Hierbij is het de vraag in hoeverre politiek en sociale media van elkaar kunnen worden gescheiden, want deze periode werd gekenmerkt door het allesbepalende belang van beeldvorming. Niet het wezen was van belang, maar de schijn. Het ging niet om de inhoud, maar om de verpakking. De politieke besluitvorming was hiervan zozeer doordrongen dat er geen besluiten meer genomen werden. Er was in die periode geen politicus meer te vinden die meer geïnteresseerd was in het landsbelang op lange termijn dan in zijn eigen herverkiezingen. Het enige ijkpunt voor iedere politicus waren de opiniepeilingen van de volgende dag. Debatten in het parlement waren geen uitwisseling van ideeën meer, maar een decor voor Instagramfilmpjes waarmee de dag erna hartjes konden worden gewonnen. De gekke koning van Amerika deed zelfs helemaal geen debatten meer: hij regeerde bij de gratie van memes, waarin hij zichzelf afbeeldde als Jezus.

Vanwege de historische distantie die ons scheidt van de periode van het Late Kapitalisme, zijn wij in een positie om te begrijpen dat het systeem dat zulke onrechtvaardige en ronduit rampzalige gevolgen had voor de hele mensheid, geen vanzelfsprekendheid was. Het lijkt er soms op dat de mensen die toen leefden in de waan verkeerden dat de manier waarop zij de wereld hadden ingericht gehoorzaamde aan onbarmhartige natuurwetten die geen sterveling kon veranderen. Zij begrepen niet wat voor ons evident is: dat het systeem waarvan zij en de toekomst van de mensheid het slachtoffer werden, door henzelf was bedacht en dat het derhalve mensenwerk was, waaraan zij van de ene dag op de andere alles hadden kunnen veranderen.

Dat is de belangrijkste les van de geschiedenis: dat toekomstige generaties niet in je smoes trappen dat je geen keuze had. Op ieder moment kunnen wij beslissen om ons met liefde en altruïsme jegens de toekomst te gaan wijden aan de constructie van een weergalozes kathedraal, die pas over 419 jaar en twee weken in volle glorie zal kunnen worden aanschouwd.

Er is weer slecht nieuws

Sholeh Rezazadeh

Er is weer slecht nieuws.

Daar kom ik al achter zonder het nieuws eens te hoeven lezen. Achtereenvolgend gebeld worden, door bekende en onbekende nummers, betekent dat er weer iets gaande is in mijn geboorteland, iets dat groot in het nieuws komt.

Vaak neem ik niet op. De laatste tijd vooral. Het gaat meer over wat ik denk en wat mijn mening is dan over hoe het met mij gaat, denk ik.

Op moeilijke dagen, als verdriet, angst en onzekerheid te veel worden, veranderen we onbewust in een kind. We gaan terug naar het bekende, het vertrouwde, het simpele. Wat ons kan troosten, is iets wat wij als kind kenden. Oude tradities, rituelen, de simpele momenten met opa en oma, de vertrouwde manier van emoties tonen, de observaties die we als kind hadden over hoe volwassenen om ons heen met elkaar omgingen, hoe zij elkaar en ons troost gaven.

Aan een huilend, onrustig kind vraag je ook niet hoe het gaat. 'Kom dan kijken, geef me een knuffel, leid me af, haal iets lekkers voor me, kom spelen!' wil ik zeggen als de vraag komt: 'Hoe gaat het met je?'

Voor de een is troost praten, discussiëren, informatie verzamelen, begrijpen. Voor de ander is troost juist niet direct over het onderwerp praten maar afleiding zoeken, maaltijden voorbereiden, knuffelen, een vuurtje stoken, kaarsen branden, poëzie lezen, zwijgen. Vandaar dat wij in een samenleving gevuld met uiteenlopende culturen, talen en vormen van communicatie, zo in de war raken in moeilijke tijden.

Omdat we vaak geen idee hebben van elkaars oude tradities, rituelen en gewoontes, omdat we elkaar zo zelden als kind hebben zien opgroeien in elkaars gezinnen,

omdat we nauwelijks aanwezig zijn geweest bij elkaars meest alledaagse, pure momenten, blijven we steken in onze eigen comfortzone. En dat is doen alsof er niets aan de hand is, omdat we toch niets kunnen of niet weten wat te doen. Of alles op onze eigen manier willen oplossen, wat soms de ander juist meer pijn veroorzaakt.

Zolang alles goed gaat, lijkt het overbruggen van onze verschillen simpel. We eten elkaars gerechten, leren een paar woorden in een andere taal, vierten af en toe een feest dat niet het onze is, worden zelfs vrienden met elkaar. We noemen dat integratie, diversiteit.

Maar hoe vaak komen we iemand uit een totaal andere cultuur tegen op het moment dat die persoon geen krachtige volwassene is, maar een kind dat buitenshuis goed weer moet blijven meespelen, ondanks de stormen? Hoe vaak vragen we iemand waar diegene blij van werd als kind? Wat er gebeurde als die huilde? Werden er vragen gesteld, of juist geknuffeld en gezweigd? Werd er op de schouders geklopt en gezegd: 'Vergeet het maar, het komt goed', of werden er theorieën en meningen gedeeld over wat er mis was gegaan en waarom, en werden er oplossingen bedacht? Werd er gegeten, gedanst, gehuild, gegild, gezongen, gesprongen, gedronken? Wat was het vaste troostgerecht? Werd er op de deur geklopt of

bleven de ramen en deuren gesloten? Werden er plannen gemaakt, of werden alle plannen juist losgelaten om alleen nog bij elkaar te blijven? Wat was het vaste troostgedrag? Ik begin een gedicht:

wat kon jij doen tegen mijn pijn?

een omhelzing,

een gaatje in de agenda dat je met je eigen handen groef
mijn hoofd op je schouder, op een tapijt,
het enige overblijfsel van mijn vaderland,

Het is een antwoord op een van de meest terugkerende vragen van de afgelopen tijd: 'Kan ik iets voor je doen?'

Als mens hebben we vaak geen idee waar de ander onder lijdt. Maar dat iedereen lijdt, op zijn eigen manier is wel duidelijk.

Wetende dat iedereen die deze vraag stelt zelf ook het hoofd boven water probeert te houden, schrijf ik verder:

Toen pijn werd uitgedeeld en vreugde ook,
stonden we in andere hoeken van de aarde
ik dacht aan hoop die elke dag duurder werd, verder weg,
vager

jij was moe van elke seconde rennen
door nachten en dagen die niet meer van jou waren
voor iets waarvan je niet eens meer wist wat het was

Toen vreugde werd uitgedeeld als warm brood
stond jij misschien vooraan in de rij
en kreeg ik pas toen het brood al koud was
maar jij wachtte steeds met eten tot iedereen aan tafel zat
dat was jouw cultuur

Het is duidelijk dat we uiteindelijk ook maar kuddedieren zijn die in hun eentje hopeloos en machteloos kunnen zijn, en de weg kwijtraken.

En dat we, dat wetende, toch onverschillig blijven en wegstijgen, weinig moeite doen om iets nieuws te leren over het omgaan met emoties in andere culturen, weinig anders proberen en in het beste geval alleen op de hoogte zijn van het nieuws, vooral hier en nu, is eng en moeilijk te begrijpen.

Hier, met zoveel mogelijkheden om elkaar beter te leren kennen. Op straten die vol zijn met mensen uit verschillende landen, met ruimte en kansen om met elkaar in gesprek te gaan, om elkaar te observeren. En nu, dat praten in een andere taal niet eens noodzakelijk is om contact te leggen, of ergens fysiek aanwezig te zijn niet langer de enige manier is om elkaar te zien.

Met zoveel mogelijkheden om te reizen en andere mensen en landen te zien, houden we zelfs op vakantie afstand van het echt kennis maken met andere culturen.

We blijven in onze warme bubbel. We gaan niet tijdens het proeven van een maaltijd uit een ander land, in het restaurant even naar de keuken om met de medewerkers contact te zoeken, we voeren geen diep gesprek met de tandarts die hier niet is opgegroeid en iets goedkoper of

iets gezelliger is. We maken geen tijd voor de collega die er al een tijd niet blij uitziet omdat onze agenda al vol is met golf, hockey en yogalessen; alsof verdriet in te plannen is en een gemiste les een ramp.

We blijven praten over hoe divers het hier is, hoe vrij. Hoe iedereen zichzelf mag zijn, hoe gelukkig de mensen zijn die hier zijn komen wonen. Zonder te weten hoe iemand zich hier werkelijk staande houdt. Zonder te weten wat er gebeurt op de momenten dat iemand niet meer sterk is, maar zoekt naar wat ooit troost gaf en dat niet meer kan vinden. Zonder te weten hoe groot de kloof kan zijn, juist op de momenten dat we elkaar het hardst nodig hebben om bruggen te kunnen bouwen. Alsof we niet weten dat we bij elkaar moeten blijven. Alsof we niet weten dat we maar elkaar hebben.

Ik schrijf door. We hebben elkaar.

Toen pijn werd uitgedeeld en vreugde ook,
stonden we in andere hoeken van de aarde
ik dacht aan hoop die elke dag duurder werd, verder weg,
vager

jij was moe van elke seconde rennen
door nachten en dagen die niet meer van jou waren
voor iets waarvan je niet eens meer wist wat het was

wat kon jij doen tegen mijn pijn?

een omhelzing,

een gaatje in de agenda dat je met je eigen handen groef
mijn hoofd op je schouder, op een tapijt, het enige
overblijfsel van mijn vaderland

Toen vreugde werd uitgedeeld als warm brood
stond jij misschien vooraan in de rij
en kreeg ik pas toen het brood al koud was
maar jij wachtte steeds met eten tot iedereen aan tafel zat
dat was jouw cultuur

kijkend naar de wereld,
een speeltuin van tachtigjarige kleuters,
zagen we elkaars eenzaamheid,
en ruimden we in stilte de laatste gebroken scherven op
verbonden we

de wonden

na elk feest, na elke rouw, elk spel

Blijf nog even bij me

de hele wereld is ons huilend kind